ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО САМОРЕГУЛЯЦІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

Стахова Ольга Олександрівна
кандидат психологічних наук, доцент
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти
Данилко Лілія Володимирівна
здобувач вищої освіти магістерського рівня
Соціально-психологічний факультет
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

У сучасному освітньому просторі особлива увага приділяється розвитку саморегуляції як важливого компонента психічного розвитку дитини дошкільного віку. Саморегуляція забезпечує здатність дошкільника контролювати власну поведінку, емоції та пізнавальні процеси, що є необхідною умовою успішної соціалізації дитини та її підготовки до учбової діяльності.

Утім, емпіричні дані, отримані нами в ході проведеного констатувального експерименту, вказують на недостатній розвиток цього утворення в структурі особистісної сфери вихованців ЗДО з логопатологією.

З огляду на особливості розподілу саморегуляції за рівнями, показники регуляторної складової відрізняються рівномірністю своїх числових значень, а саме: одній половині досліджуваних притаманний її середній рівень (50%), у іншої ж половини дошкільнят виражений низький рівень (50%) саморегуляції; прояви високого рівня у даній вибірці не зафіксовані.

Наявність прогалин у становленні центрального утворення нашої розвідки вимагає їх цілеспрямованої, планомірної, систематичної ліквідації.

З цією метою на основі перегляду низки теоретико-прикладних праць [1-6] нами було розроблено психолого-педагогічну корекційну програму «Мистецтво керувати собою», орієнтовану на формування навичок саморегуляції у дошкільнят із ПМ. ЇЇ зміст висвітлено в Таблиці 1.

Таблиця 1. План психолого-педагогічної корекційної програми «Мистецтво керувати собою»

№ заняття та його тривалість	Тема заняття	Мета заняття
Заняття 1 (30 хв.)	Заняття «Будемо знайомі!»	Знайомство учасників корекційної програми, встановлення між ними міжособистісних контактів, формування сприятливого соціально-психологічного середовища; виховання в дітей стійкого почуття самоповаги та усвідомленої поваги до оточуючих.
Заняття 2-3 (60 хв.)	Заняття «Чарівний помічник»	Розширення уявлень дітей дошкільного віку про режим дня та його значення в житті кожної людини; формування у дошкільнят практичних навичок організації власної життєдіяльності, розвиток у них умінь планувати й реалізовувати працю та відпочинок, цінувати час і використовувати його раціонально; виховання у дошкільників організованості, пунктуальності, дисциплінованості.
Заняття 4-5 (60 хв.)	Заняття «Талановиті інженери»	Розвиток довільної поведінки дошкільнят, умінь свідомо керувати нею та діяти з власної волі; формування у дітей навичок структурування своїх дій, здатності ставити цілі, планувати власні дії, покроково реалізовувати завдання, концентруватися, зосереджуватися на їх виконанні, порівнювати задум із результатом; підвищення показників самоконтролю особистості; виховання у дошкільників ініціативності, самостійності у виконанні завдань, прагнення доводити розпочату справу до логічного завершення.
Заняття 6 (30 хв.)	Заняття «Наші друзі стриманість і терплячість»	Розвиток уважності, спостережливості дітей дошкільного віку, формування у них навичок контролю своїх емоцій, дій і поведінки; розвиток у дошкільників позитивних стосунків із ровесниками, умінь працювати в команді, орієнтуватися на певну систему вимог, свідомо підкоряти свої дії правилам, пристосовуватися до соціальних норм; розвиток комунікабельності дітей, виховання у них стриманості, терплячості, толерантного ставлення, поваги до оточуючих.
Заняття 7-8 (60 хв.)	Заняття «Від сміху до сліз»	Збагачення емоційного словника дошкільнят, розвиток у них здатності розуміти власні емоції, називати їх, відтворювати почуття, керувати своїми емоційними станами, контролювати їх прояв; зниження рівня агресивності й імпульсивної поведінки дітей; формування у них навичок співчуття, співпереживання оточуючим; озброєння дошкільників техніками самозаспокоєння.
Заняття 9-10 (60 хв.)	Заняття «До нових зустрічей!»	Узагальнення отриманих результатів та формулювання підсумкових висновків щодо ефективності реалізованої програми; проведення другого зрізу діагностики особливостей прояву та рівнів розвитку саморегуляції дошкільнят із ПМ.

Звернення до системи методичних прийомів, як-от практичних вправ, роз'яснювальних бесід, сюжетно-рольових і рухливих ігор, психогімнастики, елементів продуктивної діяльності, адаптованих до особливостей мовленнєвого та психічного розвитку дошкільників, мало спряти підвищенню рівня регуляторної складової вихованців закладу дошкільної освіти з розладами мовлення.

Відтак, проведення у подальшому на контрольному етапі експерименту психодіагностичного зрізу розкриє ефективність окресленого психолого-педагогічного супроводу. Саме тому наступний етап нашої дослідницької роботи ми пов'язуємо з узагальненням результатів апробації на практиці розробленої нами корекційної програми «Мистецтво керувати собою» з розвитку інтелектуальної, емоційної, поведінкової довільної активності у дітей дошкільного віку з ПМ.

Список використаних джерел

1. Бєлова О.Б. Особливості розвитку когнітивних процесів та емоційно-вольової сфери у молодших школярів з ПМР // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2012. Вип. III. С. 297-305. URL: https://aqce.com.ua/download/publications/396/348.pdf/ (дата звернення: 23.04.2025).
2. Бєлова О. Теоретичне обґрунтування вольової готовності до школи дітей старшого дошкільного віку // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Гельветика, 2021. Вип. 40, Т. 1. С. 204-208. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/40_2021/part_1/33.pdf (дата звернення: 12.01.2025).
3. Бобро Л.В. Розвиток саморегуляції дітей старшого дошкільного віку як умова уміння долати негативні емоції // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки». Ніжин, 2021. № 1. С. 28-32. URL: http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2075/1/5.pdf (дата звернення: 27.11.2024).
4. Котырло В.К. Развитие волевого поведения у дошкольников. Київ: Радянська школа, 1971. 199 с.
5. Мартиненко І.В. Формування мотиваційно-вольової готовності дітей шестирічного віку із загальним недорозвиненням мовлення до шкільного навчання: автореф. дис. … канд. психол. наук: 19.00.08. Київ, 2007. 24 с.
6. Харченко Т.Г., Індиченко В.С. Дослідження особливостей самоконтролю та саморегуляції старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення III рівня // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VIII Всеукр. заочної наук.-практ. конф., м. Суми, 15 лют. 2019 р. Суми, 2019. С. 180-185. URL: https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5f106a11-9396-4ae8-a6c1-14e9f0b5897b/content (дата звернення: 06.05.2025).